

Коляда Н. М. Мистецтво виховання людини у педагогіці Василя Олександровича Сухомлинського / Н. М. Коляда // Всеукраїнська науково-практична конференція «Підготовка педагога ХХІ століття крізь призму ідей Василя Сухомлинського», 22 травня 2018 р. – Переяслав-Хмельницький. – С. 23–35.

Педагогічні ідеї Василя Сухомлинського в Новій українській школі

Наталія Миколаївна Коляда,

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Уманського державного педагогічного університету

імені Павла Тичини,

(м. Умань, Україна)

МИСТЕЦТВО ВИХОВАННЯ ЛЮДИНИ У ПЕДАГОГІЦІ ВАСИЛЯ ОЛЕКСАНДРОВИЧА СУХОМЛИНСЬКОГО

Нині сформувався окремий напрям в історії педагогіки – «сухомлиністика», який досліджує і поширює творчий доробок Василя Олександровича Сухомлинського, підтримує досвід реалізації й розвиток ідей педагога в Україні та за її межами. 28 вересня 2018 року виповнюється 100 років від дня народження видатного українського педагога, публіциста, дитячого письменника, члена-кореспондента Академії педагогічних наук РРФСР (1957), Заслуженого вчителя школи УРСР, нагородженого орденом Леніна (1960)... директора відомої на весь світ Павлиської школи (Онуфріївський район на Кіровоградщині), в якій працював з 1948 р. й до кінця життя [3, с. 893]. Враховуючи внесок вченого зі світовим ім'ям у розвиток педагогічної науки та освіти в Україні 2018 рік оголошено роком Василя Олександровича Сухомлинського.

Важливе місце в педагогічній діяльності В. О. Сухомлинського займала розробка широкого спектру питань, пов'язаних з діяльністю дитячих і юнацьких об'єднань, що отримало віддзеркалення у його творах: «Серце віддаю дітям»

(1968), «Павлиська середня школа» (1969), «Народження громадянина» (1970), «Методика виховання колективу» (1971), «Як виховати справжню людину» (1989) та ін.

Педагогічні ідеї Василя Олександровича Сухомлинського формувалися в конкретно-історичних і конкретно-педагогічних умовах життя країни 50-60-тих років ХХ ст. – період, коли радянська цивілізація «хрущовського десятиліття» висунула серед інших видатних представників своєї епохи – «шестидесятників» – і В. О. Сухомлинського. Чому саме його? Один із аргументів, за словами О.В. Сухомлинської, – принцип гуманізму як основний в його педагогічній системі, ядро, центр його педагогічних поглядів: «Через любов, спілкування, природу, красу, культуру, працю і моральність Василь Олександрович вибудовував свою систему виховання. Полюби, не нашкодь, допоможи, підкажи, збережи, захисти, захопись, покажи на своєму прикладі...» [4, с. 423].

За словами В. О. Сухомлинського, першою і найважливішою метою виховання є Людина – «... її всебічний розвиток, ясний розум, високі ідеали, чисте, благородне серце, золоті руки; її особисте щастя. Колектив – засіб виховання Людини. Засіб могутній, але не всесильний. Виховання в радянській школі я б назвав творінням щастя особистості. Кожна людина – це, за словами Гейне, „світ, який з нею народжується і з нею вмирає. Під кожною могильною плитою лежить всесвітня історія”» [5, с. 32].

Кожну людину, особистість педагог порівнював із діамантом, добутим з таємничих глибин, а сутність виховання вбачав у тому, щоб «... уміло, розумно, тонко, сердечно доторкнутися до кожної з тисяч граней, знайти ту, яка, якщо діамант відшліфувати, засяє неповторним сяйвом людського таланту, і це сяйво принесе людині особисте щастя. Відкрити в кожній людині її, тільки її неповторну грань – у цьому мистецтво виховання» [5, с. 32].

У Павлиській школі велика увага приділялася вихованню в учнів працьовитості, готовності до творчого підходу до найбуденнішої роботи, тепер в центрі уваги педагога – питання боротьби з проявами формалізму і парадності в житті дитячих і юнацьких організацій. Зі всім пафосом педагога-громадянина

викриває у той час Павлиський учитель так звану «педагогіку заходів», гру в активність, яка почала підміняти собою безпосередню живу, самодіяльну участь дітей у громадському житті [2, с. 43–44].

У розробленій В. О. Сухомлинським методиці виховної роботи значне місце займало питання співвідношення педагогічного керівництва і дитячої самодіяльності. Мистецтво педагогічного керівництва дитячою самодіяльністю педагог вбачав в умінні вчителя бути так само захопленим роботою, як і діти, трудитися разом з ними, при цьому прагнути наситити їхню діяльність громадянськими поривами. Саме у такій спільній діяльності відкриваються дитячі серця, вихованець стає другом, товаришем педагога, між ними виникає спільність поглядів, життєвих цілей. Учитель передає учням не тільки знання, але й свій погляд на життя, своє ставлення до дійсності [2, с. 44].

За словами О.В. Сухомлинського, «... правильне виховання – це гармонія взаємодії вихователя і колективу на особистість вихованця. В цій гармонії провідна роль належить безпосередньому впливу вихователя-вожатого на духовний світ людини, – тієї парної педагогіки, якій необхідно повернути „права громадянства“. Колектив живе тільки тоді, коли відбувається безперервний процес всебічного розвитку кожної особистості. Багатство духовного світу колективу визначається багатством духовного світу особистості» [5, с. 33].

Однак, гуманістичне спрямування педагогічної системи В. О. Сухомлинського не відповідало вимогам офіційної освітньої політики, відповідно до якої педагогічна наука і школа «.. повинні були стати „руками“ державної системи у формуванні поколінь радянських людей, які беззаперечно виконують будь-які партійні команди» [2, с. 389]. А це, в свою чергу, призвело до переслідувань з боку офіційної педагогіки. Зокрема, під час полеміки в радянській педагогічній пресі навколо нарисів В. О. Сухомлинського «Этюды о коммунистическом воспитании» (1967) педагог звинувачувався в ісповідуванні теорії вільного виховання, яка давно «відхилена» радянською педагогікою, «абстрактного гуманізму», соціалізму з «людським обличчям» і т.п. [1, с. 386–387].

Сьогодні набуває актуальності всебічне вивчення та об'єктивне висвітлення спадщини видатних педагогів, як вітчизняних, так і зарубіжних, ідеї яких значно вплинули на розвиток освіти і виховання. Постать В. О. Сухомлинського, його творча спадщина стали предметом дослідження цілої когорти вітчизняних і зарубіжних учених. На сьогодні створена і активно працює Українська асоціація ім. Василя Сухомлинського (1991), Міжнародне товариство послідовників В. Сухомлинського (Німеччина, Марбур, 1990), Всекитайське товариство прихильників В. Сухомлинського (1998) [3, с. 894].

Список використаних джерел

1. Богуславский М. Абстрактный гуманизм В.А. Сухомлинского / М. Богуславский // Этюды о В. А. Сухомлинском. Педагогические апокрифы / Составление, предисловие, комментарии, вступления к частям книги О. В. Сухомлинской. – К. : Акта, 2008. – С. 385–387.

2. Богуславский М. В. Детское движение в России: между прошлым и будущим: монография / М. В. Богуславский. – Тверь : Научная книга, 2007. – 112 с.

3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

4. Сухомлинская О. В. Послесловие / О. В. Сухомлинская // Этюды о В. А. Сухомлинском. Педагогические апокрифы / Составление, предисловие, комментарии, вступления к частям книги О. В. Сухомлинской. – К. : Акта, 2008. – С. 422–429.

5. Сухомлинский В. Наша добрая семья (Записки пионервожатого) / В. Сухомлинский // Этюды о В. А. Сухомлинском. Педагогические апокрифы / Составление, предисловие, комментарии, вступления к частям книги О. В. Сухомлинской. – К. : Акта, 2008. – С. 31–33.